

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε.
και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Πρώιμη ανίχνευση της διαταραχής του αυτισμού από την οικογένεια

Early detection of autism spectrum by family

Της

Ομέρ Χασάν Αχμέτ Αϊσέ

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος
Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τ.Ε.Φ.-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Η τριμελής επιτροπή:

1. ΖΩΗ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ.

2. ΖΩΗ ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΑΚΗ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

3. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΑΘΗ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

Κομοτηνή
2020

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστίασε στο ζήτημα της διερεύνησης του ζητήματος της πρώιμης ανίχνευσης του αυτισμού, επικεντρώνοντας την προσοχή στους γονείς και κατά πόσο αυτοί ήταν σε θέση να εντοπίσουν πριν την ηλικία των τριών ετών συμπεριφορές και χαρακτηριστικά που συγκαταλέγονται στις διαταραχές του αυτιστικού φάσματος. Με βάση τα σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα, τα πρώιμα σημάδια του αυτισμού μπορούν να εντοπιστούν ήδη από τους πρώτους μήνες της ζωής ενός παιδιού. Οι γονείς μέσω της καθημερινής αλληλεπίδρασης που έχουν με το παιδί είναι σε θέση να αναγνωρίσουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά, στοιχείο το οποίο διευκολύνει την έγκαιρη παραπομπή του παιδιού σε διάγνωση. Ωστόσο, συνεκτιμάται ότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των γονέων όπως επίσης και η σοβαρότητα του αυτισμού αποτελούν παράγοντες που διευκολύνουν τον εντοπισμό πρώιμων δεικτών που συνδέονται με τη διαταραχή του αυτισμού από την οικογένεια του παιδιού. Ένα άλλο στοιχείο το οποίο αναδεικνύεται μέσα από τη βιβλιογραφία σχετίζεται με το γεγονός ότι η πρώιμη διάγνωση του αυτισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς διασφαλίζει την πρώιμη παρέμβαση και κατ' επέκταση, την όσο το δυνατόν πιο έγκαιρη άμβλυση των δυσκολιών και των ελλειμμάτων που παρουσιάζουν τα παιδιά με αυτισμό. Το στοιχείο αυτό έχει θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής και στην ενδυνάμωση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων. Η έρευνα που υλοποιήθηκε ακολούθησε την ποσοτική μέθοδο έρευνας και αξιοποίησε ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, με τη βοήθεια του οποίου επιδιώχθηκε να εντοπιστούν συμπεριφορές του αυτισμού που παρατήρησαν οι γονείς στα παιδιά τους πριν από την ηλικία των τριών ετών. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώθηκε, σε ένα πρώτο επίπεδο, ότι στην

Βιβλιογραφία

- Abrahams, B. S., and Geschwind, D. H. (2010). Connecting genes to brain in the autism spectrum disorders. *Arch. Neurol.* 67, 395–299.
- Baird, G., Cass, H., & Slonims, V. (2003). Diagnosis of autism. *Bmj*, 327(7413), 488-493.
- Bradley, R. (2010). Screening for Autism Spectrum Disorders. *The Journal for Nurse Practitioners*, 6(4), 304–305
- Βάρβογλη, Λ. (2007). *Η διάγνωση του αυτισμού. Πρακτικός οδηγός*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Charman, T. (2000). Theory of mind and the early diagnosis of autism.
- Corsello, C. M. (2005). Early intervention in autism. *Infants & Young Children*, 18(2), 74-85.
- Crowell, J. A., Keluskar, J., & Gorecki, A. (2019). Parenting behavior and the development of children with autism spectrum disorder. *Comprehensive psychiatry*, 90, 21-29.
- Dawson, G., Rogers, S., Munson, J., Smith, M., Winter, J., Greenson, J., ... & Varley, J. (2010). Randomized, controlled trial of an intervention for toddlers with autism: the Early Start Denver Model. *Pediatrics*, 125(1), e17-e23.
- DiPietro, J. A. (2000). Baby and the brain: Advances in child development. *Annual Review of Public Health*, 21, 455–471.
- Elder, J. H., Kreider, C. M., Brasher, S. N., & Ansell, M. (2017). Clinical impact of early diagnosis of autism on the prognosis and parent–child relationships. *Psychology research and behavior management*.

- Fernell, E., Eriksson, M. A., & Gillberg, C. (2013). Early diagnosis of autism and impact on prognosis: a narrative review. *Clinical epidemiology*, 5, 33.
- Franz, L., & Dawson, G. (2019). Implementing early intervention for autism spectrum disorder: a global perspective. *Pediatric medicine (Hong Kong, China)*, 2.
- Gilliam, J. E. (1995). *Gilliam autism rating scale: Examiner's manual*. Pro-ed.
- Grabrucker, A. M. (2013). Environmental factors in autism. *Frontiers in psychiatry*, 3, 118.
- Heward, W.E. (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μια εισαγωγή στην Ειδική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τόπος
- Itzhak, E. B., & Zachor, D. A. (2011). Who benefits from early intervention in autism spectrum disorders?. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5(1), 345-350.
- Kinney, D. K., Barch, D. H., Chayka, B., Napoleon, S., & Munir, K. M. (2010). Environmental risk factors for autism: do they help cause de novo genetic mutations that contribute to the disorder?. *Medical hypotheses*, 74(1), 102-106.
- Kogan, M. D., Blumberg, S. J., Schieve, L. A., Boyle, C. A., Perrin, J. M., Ghandour, R. M., ... & van Dyck, P. C. (2009). Prevalence of parent-reported diagnosis of autism spectrum disorder among children in the US, 2007. *Pediatrics*, 124(5), 1395-1403.
- Kouderi, V., Filippou, F., Derri, V. & Albanidis, E. (2016). Reliability and validity of the Matson evaluation of social skills with youngsters (Messy II) for children with autism spectrum disorders. *Sport Science*, 9 (2), 78-82
- Kuban, K. C., O'Shea, T. M., Allred, E. N., Tager-Flusberg, H., Goldstein, D. J., & Leviton, A. (2009). Positive screening on the Modified Checklist for Autism in

- Toddlers (M-CHAT) in extremely low gestational age newborns. *The Journal of pediatrics*, 154(4), 535-540.
- Lord, C., Corsello, C., & Grzadzinski, R. (2014). Diagnostic instruments in autistic spectrum disorders. *Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorders, Fourth Edition*.
- Lord, C., Risi, S., Lambrecht, L., Cook, E. H., Leventhal, B. L., DiLavore, P. C., ... & Rutter, M. (2000). The Autism Diagnostic Observation Schedule—Generic: A standard measure of social and communication deficits associated with the spectrum of autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 30(3), 205-223.
- Mandell, D. S., Novak, M. M., & Zubritsky, C. D. (2005). Factors associated with age of diagnosis among children with autism spectrum disorders. *Pediatrics*, 116(6), 1480-1486.
- Matson, J. L., Wilkins, J., & Gonzalez, M. (2008). Early identification and diagnosis in autism spectrum disorders in young children and infants: How early is too early?. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 2(1), 75-84.
- McConachie, H., & Diggle, T. (2007). Parent implemented early intervention for young children with autism spectrum disorder: A systematic review. *Journal of evaluation in clinical practice*, 13(1), 120-129.
- Mazefsky, C. A., McPartland, J. C., Gastgeb, H. Z., & Minshew, N. J. (2013). Brief report: Comparability of DSM-IV and DSM-5 ASD research samples. *Journal of autism and developmental disorders*, 43(5), 1236-1242.

McGuinness, T. M., & Johnson, K. (2013). DSM-5 changes in the diagnosis of autism spectrum disorder. *Journal of psychosocial nursing and mental health services, 51*(4), 17-19.

Μονάδα Αναπτυξιακής Παιδιατρικής, (χ.η.). *Νέα Αναπτυξιακή Δοκιμασία για την Πρώιμη Ανίχνευση Διαταραχών Αυτιστικού Φάσματος σε Παιδιά Μικρής Ηλικίας στη Χώρα μας Αυξάνει την Πιθανότητα Έγκαιρης Διάγνωσης.*
Ανακτήθηκε από: <http://www.isth.gr/images/uploads/files/dtypou-pais-110516.pdf>

Mooney, E. L., Gray, K. M., & Tonge, B. J. (2006). Early features of autism. *European child & adolescent psychiatry, 15*(1), 12-18.

Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες.* Αθήνα: Αυτοέκδοση

Reichow, B., & Wolery, M. (2009). Comprehensive synthesis of early intensive behavioral interventions for young children with autism based on the UCLA young autism project model. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 39*(1), 23–41.

Robins, D. L., Fein, D., & Barton, M. L. (1999). Modified checklist for autism in toddlers (M-CHAT) follow-up interview. *Publisher: Author.*

Robins, D. L. (2008). Screening for autism spectrum disorders in primary care settings. *Autism, 12*(5), 537-556.

Scherzer, A. L., Chhagan, M., Kauchali, S., & Susser, E. (2012). Global perspective on early diagnosis and intervention for children with developmental delays and disabilities. *Developmental Medicine & Child Neurology, 54*(12), 1079-1084.

- Συριοπούλου, Χ., Κάσιμος, Δ., & Ζαφειρίου, Δ. (2010). Αναπτυξιακά Διαγνωστικά κριτήρια και μέσα αξιολόγησης του Αυτισμού και άλλων Διάχυτων Αναπτυξιακών Διαταραχών. *Παιδιατρική Βορείου Ελλάδος*, 22(4), 357-363.
- Smith, T. (2010). Early and intensive behavioral intervention in autism. In J. R. Weisz & A. E. Kazdin (Eds.), *Evidence-based psychotherapies for children and adolescents* (p. 312–326). The Guilford Press.
- Steyaert, J.G. & De La Marche, W. (2008). What's new in autism? *European journal of pediatrics*, 167(10), 1091-1101
- Στασινός, Δ. (2020). *Η ειδική συμπεριληπτική εκπαίδευση 2027. Η ελκυστική εκδίπλωση της στο νέο ψηφιακό σχολείο με ψηφιακούς πρωταθλητές*. Αθήνα: Παπαζήση
- Tadevosyan-Leyfer, O., Dowd, M., Mankoski, R., Winklosky, B. R. I. A. N., Putnam, S. A. R. A., McGrath, L., ... & Folstein, S. E. (2003). A principal components analysis of the Autism Diagnostic Interview-Revised. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(7), 864-872.
- Van Steensel, F. J., Bögels, S. M., & Perrin, S. (2011). Anxiety disorders in children and adolescents with autistic spectrum disorders: a meta-analysis. *Clinical child and family psychology review*, 14(3), 302.
- Wong, V. C., & Kwan, Q. K. (2010). Randomized controlled trial for early intervention for autism: a pilot study of the Autism 1-2-3 Project. *Journal of autism and developmental disorders*, 40(6), 677-688.
- Zwaigenbaum, L., Bryson, S., Lord, C., Rogers, S., Carter, A., Carver, L., ... & Fein, D. (2009). Clinical assessment and management of toddlers with suspected

autism spectrum disorder: insights from studies of high-risk infants. *Pediatrics*, 123(5), 1383-1391.

Zwaigenbaum, L., Bauman, M. L., Choueiri, R., Kasari, C., Carter, A., Granpeesheh, D., ... & Pierce, K. (2015). Early intervention for children with autism spectrum disorder under 3 years of age: recommendations for practice and research. *Pediatrics*, 136(Supplement 1), S60-S81.

Van Bourgondien, M. E., Marcus, L. M., & Schopler, E. (1992). Comparison of DSM-III-R and childhood autism rating scale diagnoses of autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 22(4), 493-506.

Wilmshurst, L (2011). *Εξελικτική Ψυχοπαθολογία – Μια Αναπτυξιακή Προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.